

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2015

SEPEDI LELEME LA GAE: LEPHEPHE II
SEPEDI HOME LANGUAGE: PAPER II

MARKING GUIDELINES

Nako: diiri tše 3

100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A DINGWALO

POTŠIŠO YA 1 SERUDU, M.S. 1977 – NAGA GA DI ETELANE

1.1 1.1.1 Morero:

Ge go bolelwa ka morero, go šupša kgopolo ye kgolo ye e tšwelelago. Morero, ke sona seo padi e bolelago ka sona. Kanegelo ka moka e rulagantšwe gore e tšweletše morero, ke go re ke lona lebaka leo le dirilego gore mongwadi a ngwale padi. Molaetša/moko ke thuto yeo go ngwalwago ka yona. Puku e dikologa godimo ga wona go tloga mathomong go fihla mafelelong. Ditiragalo ka moka tša baanegwa di thuša go tšweletša le go nontšha tabakgolo ye. Dipukung tše dingwe, morero o ba bjalo ka kgoparara ya noka yeo e tlatšwago ke melatswana ya mererwana. Mabakeng a mantši morero wa puku o ikanega mahlong a mmadi. Thulano le maatlakgogedi di ka godiša morero. Morero o khutile, gomme mmadi o tla swanela go bala ka tlhokomelo ye kgolo pele a ka hwanyolla morero wa yona. (Dintlha tše pedi fela)

(2)

Serudu o ruta mmadi gore:

Gae ke gae/Ntlo ya monna yo mongwe ga e na boroko/Phukubje ya sela moedi ke mpšana

- Mphaka le ba lapa la gagwe ba ile ba tlogela legae la gabobona ba ya dinageng tše dingwe ka kholofelo ya gore mohlomongwe ba tlo phela gabotse ebile ba tlo imologa goba ba tla efoga mathata a gabobona.
- Tše ba kopanego le tšona ke gore ba ile ba lemoga gore motho ga a ke a robala boroko nageng e šele. Ba ile ba no phela ka go bitšwa bafaladi mola batho le go ba hlomphe ba be ba sa ba hlomphe le gatee.
- Le ge Mphaka a be a nagana gore o tla hlabolla batho ba dinaga di šele tšeo, ba ile ba no tšwela pele ka go mo laetša gore ba ka se tsoge ba mo hlomphe le go leboga tše dibotse tšeo a ba diretšego tšona.
- Mphaka le ge a be a šišinya gore go be le diphetogo tšeo di bego di tlo tšwela setšhaba mohola, ba ile ba se di amogele ka ge di be di etla ka motšwantle.
- Mphaka le ba lapa la gagwe ba ile ba lemoga gore ge motho a le dinageng di šele, a ka se tsoge a amogetšwe bjalo ka modudi wa naga yeo. Nnete ya seo e bonagetše ge mokgekolo yo mongwe a ile a bolokwa ke batho ba bane fela mola naga e tletše ka batho.
- Mphaka ge a be a le mofahloši Letsheng la Mogadisho o be a ruta bana ba bona a ba hlabolla ka dithuto tša gagwe, le ge go le bjalo, mafelelong ba ile ba mo ntšha ka bonokwane le boradia.
- Mafelelong Mphaka le ba lapa la gagwe ba boela gae Bonwatau ka ge tša ka mafulong a matala di padile.
- Batho ba merafe e šele ga ba ke ba kwešišana. Mphaka o be a sa kwešišwe ke batho ba dinaga tšeo a bego a le go tšona, ka fao ba be ba sa mo amogele ka atla tše pedi.
- Bohlokwa bja go swarana ka atla tše pedi ge le le dinageng di šele. Mphaka le mosadi wa gagwe Hunadi ke mohlala wo mobotse ka ge ba be ba swarane le go thekgana ka mehla.
- Go bohlokwa gore motho a leke go rarolla mathata a gagwe gae ntle le go a tšhabela. Ge nkabe Mphaka le ba lapa la gagwe ba ile ba dula gae – Bonwatau, ba leka go rarolla mathata a bona, nkabe ba se ba kopana le ditlaišego tšeo ba bilego natšo dinageng di šele.

(Dikarabo tša maleba go tšwa go baithuti di tla amogelwa) (10)

Tšhomišo ya maleba ya polelo. (3)

GOBA

1.1.2 SETSOPOLWA SA A

- (a) • Mphaka: tikologo ya go lebana le lefelo. Mphaka ke motšwantle.
• Hunadi ke serutegi. Yena le monna wa gagwe ba hlabolla setšhaba se e sego sa gabobona. (2)

- (b) • Babinatau ba motse wa Takone ba hloriša lapa la Mphaka ka ge e le bafaladi.
• Mphaka o hlakišwa ke banna ba motse ge a ile go ikgopelela madila le bao ba nogo tšea magang ka leina la gagwe.
• Sebola le Raesibe ba bintšhwa ka le tee ke mantšu a barutiši ba bona.
• Dikgopolo tša Hunadi le tšona di hudugile ka tshwaro yeo.
Dintlha tše tharo fela. (3)

- (c) (i) **Semelo sa Hunadi:**
• Hunadi ke mosadisadi wa go ba le ponelopele.
• O ganelela go nnete ya gagwe ya tšwelopele thutong.
• Ge a phošetše polelong o phakišetša go laetša boitsholo ka go kgopela tshwarelo. (3)

- (ii) **Tswalano ya baanegwa:**
• Go ya ka setsopolwa se, baanegwa ke monna le mosadi wa gagwe. Ba kwelana bohloko ka ge ba bontšha go thekgana mathateng a bofaladi.
• Ge yo mongwe a tshwentšwe o a thušwa le go fiwa maatla ke wabo. Hunadi le Mphaka ba a thušana/ba rwadišana mathata a bona. (2)

- (d) Dikarabo tša balekwa di ka fapana go ya ka mo ba gopolago le go bona dilo ka gona. Ba bangwe ba ka re:
• Go bjalo, ge badudi ba naga ba rotha dinala gomme le dikgopolo tša bona di ituletše. Motho o swanetše go leka go ikemaemela a leke go šoma ka maatla le go kaonafatša dithuto tša gagwe gore a tle a kgone go humana mošomo.
• Bafaladi ba bangwe ba fihla dinageng di šele ba na le maitemogelo dithutong tšeo di nyakegago gomme go thwalwa bona ka ge badudi ba naga ba se na tšona le bokgoni bjo bo tsomegago.
• Bafaladi ba amogela modiro ofe kapa ofe le ge tefo ya gona e le ya fase. Ka thokong ye nngwe, badudi ba naga ba gana mešomo ye mebjalo.

GOBA

- Ga go bjalo ka ge go na le bafaladi ba bantši bao ba hlokago mešomo dinageng di šele.
 - Ba bolawa ke tlala.
 - Badudi ba bangwe ba naga ba sa na le go ba kgetholla.
 - Ba se ba fe mešomo.
- (Tše tharo fela)

(3)

- (e)
- Go foka moya wa matshwenyego, a go hlorigwa ka baka la bofaladi.
 - Dikgopolo tša ba lapa di emaemišwa ke go se iketle moyeng/tlhobaelo ka ge ka moka ga bona ba lebane le mathata a bofaladi.

(2)

1.2 1.2.1 Semelo sa Mphaka:

Semelo ke kokwane ye e šupago dintlha tše bohlokwa ka moanegwa. Dintlha tše di utollela mmadi go re moanegwa ke motho wa mohuta mang tlhagong ya gagwe. Ge semelo se ahlaahlwa go hlokomelwa:

- Ditiro tša moanegwa,
- **Monna wa maikemišetšo le go hwela dikano tša gagwe**
 - Ka morago ga go se kwane le dikgopolo tša setšhaba sa Bonwatau o ikana go tšwa le ba lapa la gagwe.
 - Ba thothela Takone moo ba hlakišitšwego ebile ba leba letsheng la Mogadisho. O ikemišeditše go se boele morago Bonwatau.
- **Monna wa serutegi le go rata tšwelopele**
 - Ka lebaka la go rutega o palelana le thuto yeo e rutwago Bonwatau. Mekgwa ya pušo ya fao e mo palediša kgopolong ya gagwe ya tšwelopele.
 - O leka ka mešogofela go hlabolla thuto le setšhaba sa Takone le letsheng la Mogadisho, fela o etwa ka pele.
- **Monna yo bogale le mogopolo wa bogale**
 - Ge a fihlile dinagengdišele ga a tšhabe go botša le go tshepiša banna ba fao dingwathameratha. Go gopolwa ka poledišano ya gagwe le Rola, Kala le Mbari.
 - Se sengwe ke gore ga a tšhabe go tšweletša diphetogo tše a bonago di ka kaonafatša thuto.
- **Monna wa go phela ka ditlhohlo tša bophelo**
 - Ga a tšhabe go ba mofaladi ge maikemišetšo a dikgopolo tša gagwe a sa phethagatšwe.
 - O botšwa gore ke yena lekgoba la mošomo fela ga a katakate. Lebisi o mmotša gore o tlwaetše ditlhohlo mo e lego gore ga a sa bona selo.
- **Monna wa kgotlelelo**
 - Ge a dirwa bošula o kgotlelela go tšwela pele le bofaladi. Le ge baithuti ba sa iponagatše sekolong mafelelong a kgwedi o kgotlelela go ruta sekolong sa mantšibua.
 - Le ge a lorile toro ye boima o sa tšwela pele ka kgotlelelo ya bofaladi.

(Dintlha tše lesome fela)

(2)

(Dikarabo tša maleba go tšwa go balekwa di tla amogelwa. Dintlha tše lesome fela) (10)

Tšhomišo ya maleba ya polelo ya balekwa. (3)
(15)

GOBA

1.2.2 SETSOPOLWA SA B

- (a) Ba šomiša mantšu a go swana le gore batho ke bakgopedi le batšwantle goba batšwabotšo. Go kgethollwa batho bao e sego badudi ba motse. (2)
- (b) Ke mofaladi yo a tletšego ka tlihabologo le tšwelopele yeo ba sa e bonego ka lebaka la lehloyo. Mphaka ke mofaladi wa serutegi le nnete tšwelopeleng fela o a gatelelwa. (2)
- (c) Motho yo mongwe le yo mongwe o na le ditokelo tšeo di sa swanelago go gatelelwa. Go gongwe le go gongwe mo a yago gona o swanetše a fiwe tlhompho ka ge e le motho. (2)
- (d)
- Tswalano ya baanegwa ba ke gore ke bana ba motse wa Takone bao ba swanago ka go ba le semelo sa lehloyo go bafaladi. (1)
- (e)
- Mmadi wa ponelopele tlihabologo le tšwelopele o kwa a tenega le go befelwa ge a bona le go kwa ka moo Babinatau ba hlarišago le go hlakiša bafaladi ba tšwelopele nageng. (Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.)
 - Badudi ba motse wo ba hloka tebogo ka ge ba palelwa ke go lemoga le go thabela maitekelo a Mphaka a go hlabolla naga ye. Ba rera go mo tšeela maemo a gagwe le go mo tloša. (2)
- (f)
- Tiragalo ye e ka bapalega goba ya diragatšwa sefaleng ntle le ditšhitišo ka ge e ka dirwa gabonolo.
 - Ga go na seo se e paledišago ka ge e le poledišano ye kopana.
 - Ditšhupasefala ga di gona, sa bakgathatema ke polelo fela. (3)
- (g)
- Setsopolwa se ke kutollo ya gore bofaladi bo a tshwenya, ga bo dudiše fase. Mphaka le ba lapa la gagwe ga se ba ka ba amogelwa ke batho ba dinaga di šele.
 - Ga bomotho ke bowelakalana, le gona dinaga ga di etelane. Batho ba Takone ga se ba ka ba amogela tšwelopele yeo e bego e tlišwa ke Mphaka le ba lapa la gagwe. Le ge Mphaka a tlogile ga gabo a gopola gore o tla humana khutšo dinageng di šele, o ile a feletša a bona gore Bonwatau go kaone go phala mo a bego a le gona.

- Motho o ipshina mo a belegetšwego gona, go sego bjalo le meetse a segwana o tla a hloka. Mafelelong Mphaka o gopola go boela gae mo a bonago gore o tla humana khutšo gona.

(3)
[30]

MMINELE, S.P.P. 2008 – NGWANA WA MOBU

POTŠIŠO YA 2

2.1 Seo molekwa a ithutilego sona: Thuto

Ka thuto go bolelwa se mmadi a se humanego goba molaetša wo bohlokwa go tšwa mo sengwalong. Boitshwaro bja mmakgonthe goba megabaru ga ya loka.

Tirišo: Dikarabo tša bona e tlo ba tša go fapana. Ba bangwe ba ka fa dikarabo tša go swana le gore:

(2)

- Ge o le motho ga se wa swanela go ba le megabaru. Phankga o bile le megabaru ya go rata go ba hlogo ya sekolo a se na maitemogelo. Seo se ile sa mo tsentšha mathateng mafelelong ka ge a ile a feletša a paletšwe le ke go a humana ona maemo ao a go ba hlogo ya sekolo.
- Ge nkabe Phankga a ile a ba le maitshwaro a go loka le go hlomphe Lahleng ka go šomišana le yena gabotse, nkabe a ile a ba le sebaka sa go ithuta dilo tše dintši kudu. Ka ge Lahleng a ile a mo amogela ka go mmotha gore ke yena morutiši wa monna a nnoši mo sekolong seo, go molaleng gore Phankga o be a tla humana sebaka sa go ba hlogo ya sekolo ge Lahleng a tlogela go ruta ka baka la botšofadi.
- Phankga o bile motho wa go se theeletše ge a kgalwa ka gore tatagwe o ile a leka go mo kgalela megabaru ya gagwe gomme yena a mo hlokiša tsebe.
- Seo a bego a fišagalelwa go se humana se ile sa mo palela gomme go yena gwa šala fela go itshola. Mafelelong a go fiwa kotlo, o ile a bonala a hlafile a dutile mosela go laetša gore dilo ka moka di mo hlanogetše. Nkabe a se kitimele maemo a go ba hlogo ya sekolo, nkabe a se maamong ao a lego go ona.
- Bonokwane ga bo bušetše motho selo. Phankga o be a rata go ba hlogo ya sekolo sa Rethuše fela o be a tseba gabotse gore mabaka a be a sa mo dumelele gore a bewa setulong seo ka ge a be a se na maitemogelo a go ruta, le gona mo Rethuše go be go na le hlogo ya sekolo yoo a bego a šoma gabotse ntle le bosodi. Le ge tatagwe a ile a mo sola go seo a bego a leka go se dira, o ile a no tšwela pele ka bonokwane bja gagwe bja go senya Lahleng leina le go mmolela gampe go batho ba mo motseng.
- Maaka a wetša motho mathateng. Phankga ke yena motho wa go rata maaka mo pukung ye. O be a phela a bolela maaka ka Lahleng a botša malomeagwe Mokhura le Mafamo. Maaka a gagwe o be a a boledišwa ke gore a nyaka gore batho ka moka ba hloye Lahleng gomme ba tle ba mo rake gore yena Phankga a fiwe setulo sa go ba hlogo ya sekolo.
- Mafelelong maaka a gagwe a ile a ba a mo tlišetša maanomabe a go ngwalela mong wa pese lengwalo ka bofora e le ge a be a itirile Lahleng. Taba yeo ke yona e ilego ya mo tsentšha mathateng a magolo ka gore bahlahlobi ba dikolo ba rile go tla sekolong sa Rethuše ba lemoga gore, Phankga o be a bolela maaka ka Lahleng nako ye ka moka ge a be a re ga a tsebe go dira mošomo wa gagwe ka tshwanelo. Ba ile ba be ba lemoga gore lengwalo lela la go ya go mong wa pese, motho yo a bego a le saenne e be e se Lahleng. Ba ile ba kgona go humana motho yo a bego a le saenne.

- Maaka a Phankga a ile a fetša a dirile gore a lahlegelwe ke seriti, sefatanaga sa gagwe se ile sa thula ka baka la go ikhumana a tsene mathateng, gomme godimo ga moo o ile a tlošwa sekolong sa Rethuše a swanelwa ke go yo thoma go ruta sekolong se sengwe ka fase ga hlogo ya sekolo se sengwe. Seo se dirile gore a ikhumane a lahlegetšwe ke mošomo mo gae gomme a ka se sa hlwa a ipitša ngwana wa mobu. Mafelelong o bonala a dutše leswikeng a dutile hlogo ka boitsholo e le ge a be a lahlegetšwe ke dilo ka moka (mošomo mo gae, sefatanaga le bagwera)

(8)

(Dikarabo tša maleba go tšwa go balekwa di tla amogelwa)

2.2 Semelo sa Phankga

Semelo ke kokwane ye e šupetšago mmadi dintlha tše bohlokwa ka moanegwa. Dintlha tšeo di utollela mmadi gore moanegwa ke motho wa mohuta mang tlhagong ya gagwe. Dintlha tša go swana le tše:

Ditiro tša moanegwa,

Tšeo baanegwa ba bangwe le mongwadi a di bolelago ka yena

Go ya ka ditiro tša gagwe:

- **O na le boikgogomošo/O rata maemo**
Phankga o be a phela a bolela ka go ikgogomoša a re yena o phala Lahlang ka maleme le ka dipalo. O be a bile a bolela gore yena o be a ruta bana kua sekolong dithuto tša nnete, go phala tšeo Lahlang a bego a ba rutile. O ile a ba a botša le Lahlang gore o ba rutolla thuto ye mpe yeo a humanego ba e rutilwe.
- **O na le pelo ye mpe**
O be a sa kwele Lahlang bohloko ka taba ya gore ge a mo tloša setulong sa go ba hlogo ya sekolo go tlo direga eng ka yena. Yena le molomeagwe Mokhura ba ile ba ngwala lengwalo ka bonokwane gomme ba šomiša le go ekiša tshaeno ya Lahlang, ka go realo ba be ba tsentšha yena Lahlang mathateng.
- **O na le megabaru**
O nyaka go ba hlogo ya sekolo a dutše a se na maitemogelo. Seo o be a rata go se fihlelela ntle le go lebelela gore o tlo kweša mang bohloko.
- **Ke moradia**
 - O šomišitše maaka le boradia go tsenya moya wa lehloyo go malomeagwe Mokhura. Boradia bja gagwe bo bonala gape le ge a be a ithatiša go batho ba mo motseng wa gabo ka go ba rekela bjala, e le ge a be a nyaka gore ba eme le yena mo tabeng ya go tloša Lahlang gore yena e be hlogo ya sekolo.
 - O šomišitše boradia ge a be a ngwalela mong wa pese lengwalo a itirile Lahlang, gomme ka letšatši la leeto o ile a no leta go swana le batho ba bangwe a dutše a tseba gore ga go na pese yeo e tlogo tla.
- **O na le lenyatšo**
 - Phankga o be a nyatša Lahlang ka mehla. O be a mo fora a re dipuku tša gagwe tša morutiši di ngwadilwe ka mokgwa wo mofsa wo ba o rutilwego kua kholetšheng e le ge a lemogile gore Lahlang ga a tsebe.
 - O be a gana go fa Lahlang dipuku ge a be a nyaka go di lekola bjalo ka hlogo ya sekolo, a re go yena o swanetše a itatele tšona ga gabo ka Mokibelo.

- O be a tšama a bolela gampe ka yena go batho ba mo motseng le go bana ba sekolo a re Lahlang ga a tsebe maleme bjalo ka yena ebile ga a tsebe le go dira mošomo wa gagwe gabotse.
- O be a nyatša le batho ba mo motseng ka go ba dira ditlaela a ipotša gore ba ka se mo tope nta thekeng ka mekgwa ya gagwe. Se o be a se dira ka go lemoga gore batho ba mo motseng ba be ba se ba rutega gabotse go swana le yena.
- **Ke sengangele/Ga a eletšege**
Tatagwe, e lego mna Mootli, o ile a leka go mo lemoša kotsi ya seo a se dirago sa go timetša setšhaba, go nyaka go ba hlogo ya sekolo a se na maitemogelo, le go se dire dilo ka tshwanelo. O ile a mo eletša ka ga kotsi ya ditiro tša gagwe tša go se loke, go timetša setšhaba le go ipha madila, fela yena ga se nke a tšee maele a tatagwe.

Tšeo baanegwa ba bangwe le mongwadi ba di bolelago ka yena

- **O na le mpho ya maleme le go opediša:**
 - Barutwana bao a bego a ba ruta ba be ba bolela ka kgahlego gore Phankga o be a phala Lahlang ka go kgona go bolela maleme a mmalwa a go fapana, gape o be a kgona kudu go opediša.
 - Ge puku e thoma, Phankga o be a opediša le kua kholetšheng ya borutiši nakong ya ge a be a sa hlahlwa gona. O ile a tšwela pele ka go opediša kerekeng le kua sekolong.
 - Batho ba motse ba be ba mo rata ka ge a be a phela a thopa difoka diphadišanong tša dikhwaere.
- **Ke motlapa:**
 - Batho ba bangwe mo motseng ba be ba lemogile ebile ba bolela gore Phankga ga a rute bana ka tshwalelo.
 - Batlhahlobi ba dikolo ba ile ba humana gore dipuku tša bana di be di sa swaiwe gape le yena o be a sa ngwale selo ka gare ga puku ya gagwe ya boitokišetšo.

(Dikarabo tša maleba go tšwa go balekwa di tla amogelwa)

(8)
[10]

POTŠIŠO YA 3

3.1 Thulano/kgakgano:

Thulano ke kokwane ye bohlokwa ya kanegelo. Thulano ya padi ye ke lepheko leo le hlolago karogano ya baanegwa, gomme e diegiša tlemollo ya lehuto. Thulano e bohlokwa ka ge e le yona e hlolago maatlakgogedi a sengwalo. Mmadi o nyaka go tseba pheletšo ya baanegwa goba ditiragalo. Ka mabaka a mangwe go tšwelela thulano ya ka gare le ya ka ntle. Thulano ya ka ntle e tšwelela ge batho ba elwa ka matsogo, ditiro goba ka mantšu. Thulano ya ka gare e tšwelela ge motho a elwa le megopolo ya gagwe kudu malebana le sephetho seo a lebanego le go se tšea.

Thulano ya ka ntle

- **Phankga le Lahlang**

- Mo go tšwelela dithulano tša go fapana. Phankga o thoma go thulana le Lahlang ka ditiro le dikgopolo. Ka ge Phankga a ipona gore o phala Lahlang ka maleme a go swana le Sejeremane le Sefora, o thoma go mo nyatša. Phankga o bolela le malomeagwe Mokhura ka taba ya gore ka ge yena a kgona go dira dilo tše ntši kua sekolong, ebile e le yena ngwana wa mobu, o swanetše gore e be yena a hlalago sekolo bjalo ka hlogo, e sego Lahlang wa motšwantle. Mokhura le yena o laetša go befelwa gomme a thoma go loga maanomabe a go tloša Lahlang.
- Thulano e tšwelela gape ge Lahlang a kgopela go bona dipuku tša bana bao Phankga a ba rutago. Phankga o ile a mo araba ka bogale a ba a mmotša gore ge yena a di nyaka o swanetše go tlo di tšea ga gabo ka Mokibelo. Le ge seo se ile sa tlaa Lahlang, o ile a roma ngwana ka Mokibelo go yo tšea dipuku tšeo. Taba ya semaka e bile gore dithuto tšeo di bego di swanetše go rutwa di be di se tša beakanywa gabotse ka botlalo.
- Phankga o be a ruta bana mesong pele sekolo se tsena. Ge tshipi ya go ya dithapelong e lla, o be a tšwela pele a ba ruta, a gana go ba ntšha gore ba yo rapela le ba bangwe. Seo se ile sa tliša thulano magareng ga gagwe le Lahlang ka ge le gona moo a ile a mo araba ka bogale a mmotša gore o a ba rutolla ka ge tšeo ba bego ba rutilwe e be e se tšona.

- **Thulano gare ga Mootli le Phankga**

- Morena Mootli (*tatagoPhankga*) le Phankga o be a mo kgala ka go nwa bjala kudu le go leka go tšea maemo a Lahlang gore a be hlogo ya sekolo. O mo lemoša ka kotsi ya bjala le go mmotša gore taba yeo a e dirago ya go butšwetša setšhaba gore se mo thuše go tloša Lahlang maamong a gagwe a go ba hlogo ya sekolo go tle go tsene yena ke phošo ye kgolo kudu ka ge a bile a timetša setšhaba seo se bego se sešo sa fahlogelwa tlhabologo gabotse.

- **Thulano gare ga Mafamo le Mokhura le Lahlang**

- Mafamo le Mokhura ba butšwetša setšhaba ka moya wa ntwala le lehloyo kgahlanong le Lahlang. Setšhaba se huduegile ebile ba bolela ka go tšholla madi ka ge Lahlang e le motšwantle gomme Phankga e le ngwana wa mobu.

- **Phankga o thulana le Lethabo**

- Phankga o bolela le Lethabo, mosadi wa gagwe ka bogale morago ga go nagana gore o ema le Lahlang ka go se thabele go tšwelela ga gagwe diphadišanong. Bjala le megabaru ya gagwe di šetše di mo fetotše lenaba la mosadi wa gagwe, ga a sa bona le gore Lethabo o a lwala, o šetše a no gopola gore batho ka moka ba lwa le yena.

- **Phankga o thulana le batho ba motse**
 - Thulano ye nngwe e tšwelela ge batho ba bangwe mo motseng ba thoma go nagana gore Lahlang ga se a loka gomme ba bona diphoso go yena. Batho ba thoma go se sa kwa Lahlang bose ka ge bjale ba ema le Phankga ka gore ke ngwana wa mobu.
- **Batho ba motse ba thulana le Lahlang**
 - Pese ya go iša bana diphadišanong tša mmino e ile ya se tle. Batho ba mo motseng ba thoma go befelelwa Lahlang ka ge bana ba paletšwe ke go ya diphadišanong kua Tshwane. Taba ye e ile ya kgopiša batho ka moka ka ge leeto le le ba tšeetše tšhelete ye ntši yeo ba bego ba se nayo le go ba le yona. Batho ba be ba sola Lahlang kudu ebile ba ile ba thoma go ganetša bana ba bona go ya sekolong.
- **Batho ba motse ba thulana le Phankga le Mokhura**
 - Batho ba bangwe mo motseng ba ile ba thoma go lemoga makatika a Phankga le malomeagwe Mokhura gomme ba be ba gononwa gore e ka no ba e le bona ba go thibela pese ya go iša bana Tshwane gore e se sa tla, maikemišetso e le gore batho ba mo motseng ba bone Lahlang phoso gore ga a kgone le go sepediša merero ya sekolo ka tshwanelo. Batho ba go swana le boMogafi ba tlogile ba lemoga mathatithai a, gomme ba se tšhabe go bolela.
- **Bahlahlobi ba thulana le Phankga**
 - Bahlahlobi ba dikolo ba ile ba tla mo sekolong gomme ba utolla gore Phankga o be a sa dire mošomo wa gagwe ka tshwanelo ka ge dipuku tša gagwe di be di se tša ngwalwa ka mokgwa wa maleba. Ge ba dutše ba fetleka moo, ba ile ba kgona go humana motho yo go bego go le molaleng gore ke yena a ilego a ekiša tshaeno ya Lahlang mo lengwalong lela la go yo thibela pese. Ka go realo, bonokwane bja Phankga le malomeagwe Mokhura bo ile bja tšwelela nyanyeng.

Thulano ya ka gare

- Phankga o ile a laetša go itshola morago ga go thudiša koloi, o ile a bonala a dutše leswikeng a bonala a dutile hlogo. Go be go le molaleng gore o be a itshola gore ge nkabe a se dirwe ke megabaru le go hloka nnete, nkabe ka tšatši leo a se a ikhumana a le mathateng ao a bego a le go ona. O be a thunyetšwa ke mmele ka baka la kotsi ya sefatanaga yeo a bilego le yona matšatšing a go feta, ka lehlakoreng le lengwe o thunyetšwa ke pelo bohloko ka ge bjale bahlahlobi ba dikolo ba mo rometše lengwalo la go mo tsebiša gore mathomong a kotara ye e latelago, o swanetše a yo thoma go šoma sekolong se sengwe bjalo ka morutiši. Taba ya go tlošwa mo sekolong sa Rethuše e be e tloga e mo tshwentše kudu
(Dintlha tše 15 fela)
(Dikarabo tša maleba go tšwa go balekwa di tla amogelwa)

Tšhomišo ya maleba ya polelo ya balekwa:

Tšhomišo ya maleba ya polelo.

(3)

3.2 MORERO

Ge go bolelwa ka morero, go šupša kgopolo ye kgolo ye e tšwelelago. Morero, ke sona seo padi e bolelago ka sona. Kanegelo ka moka e rulagantšwe gore e tšweletše morero, ke go re ke lona lebaka leo le dirilego gore mongwadi a ngwale padi. Molaetša/Moko ke thuto yeo go ngwalwago ka yona. Puku e dikologa godimo ga wona go tloga mathomong go fihla mafelelong. Ditiragalo ka moka tša baanegwa di thuša go tšweletša le go nontšha tabakgolo ye. Dipukung tše dingwe, morero o ba bjalo ka kgoparara ya noka yeo e tlatšwago ke melatswana ka mererwana. Mabakeng a mantši morero wa puku o ikanega mahlong a mmadi. Thulano le maatlakgogedi di ka godiša morero. Morero o khutile, gomme mmadi o tla swanelwa ke go bala ka tlhokomelo ye kgolo pele a ka hwanyolla morero wa yona.

(2)

- Phankga o aloga kholetšheng gomme o humana sekgoba sa go ba morutiši sekolong sa Rethuše.
- Lahlang o thabela go šoma le Phankga ka lebaka la gore ke yo mofsa, o na le mafolofolo le mahlahla ebile o na le bokgoni bja go opediša.
- Phošo ya Lahlang e bile gore a botša Phankga ka bofokodi bja gagwe bja go se kgone leleme la Seburu le dipalo. Lahlang o dirile seo ka tshepo ya gore ka ge Phankga e le ngwana wa mobu, o tla šoma ka bokgoni bja gagwe ka moka le mafolofolo a tseba gore o tla be a hlabolla setšhaba sa gabo.
- Phankga o tsenwa ke moya wa lehufa/mona/megabaru ka ge Lahlang a mo lemošitše mafokodi a gagwe.
- Phankga o ipona e le hlogo ya sekolo ka ge e le yena ngwana wa mobu a bile a na le tsebo ya go feta ya Lahlang.
- Phakga o šomiša malomeagwe Mokhura yo e bego e le leloko la komiti ya sekolo gore ba kgone go tšweletša maanomabe a senya Lahlang leina le go mo phara ka bobbe.
- Phankga o thoma go se sa šomišana le Lahlang ka lebaka la lehufa/mona/megabaru.
- Phankga o tsenwa ke moya wa go ikgogomoša ka go tšama a bolela ka bokgoni bja gagwe bja go ruta, go opediša le tsebo ya maleme a go fapana.
- O tšwela pele ka go itshenyetša bophelo ka go nwa bjala le go se tšee dikeletšo tšeo a fiwago ke tatagwe tša go re a tlogele go lahletša setšhaba le go ineela madila.
- Phankga o tsenela dithopa/diphiri le Mokhura ka nepo ya go wiša Lahlang maamong/setulong sa go ba hlogo ya sekolo.
- Mokhura o be a efa Phankga dikeletšo tšeo e sego tša maleba ka nepo ya gore a kgone go fihlelela maikemišetšo a gagwe, go swana le gore ba ile ba ngwalela mongdipese lengwalo la bofora ba hlanamiša leeto la bana la go ya diphadišanong mola Lahlang a be a sa tsebe selo ka taba yeo.
- Ka thušo ya bahlahlobi ba dikolo le dipelaelo tša batho ba bangwe mo motseng, go ile gwa lemogwa gore Lahlang ga a na phošo gomme dinokwane e be e le Phankga le malomeagwe Mokhura.
- Megabaru, lehufa le mona di fenywa ke therešo ka ge Phankga le bomalomeagwe ba ile ba bonwa molato.
- Ba Kgoro ya Thuto ba romela Phankga sekolong se sengwe, gomme Mokhura le Mafamo ba be ba sa dumelelwa go ka ba maloko a komiti ya sekolo.
- Mafelelong Phankga ga se a lahlegelwa ke mošomo sekolong sa Rethuše fela, o ile a thudiša sefatanaga sa gagwe ka lebaka la botagwa.

(15)

(Dikarabo tša maleba go tšwa go balekwa di tla amogelwa)

Tšhomišo ya maleba ya polelo.

(3)

[20]

60 meputso

KAROLO YA B DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO YA 4

4.1 RUBRIKI YA LENGWALO LA SEMMUŠO

Moithuti:	Meputso: [30]	Khoutu 7	Khoutu 6	Khoutu 5	Khoutu 4	Khoutu 3	Khoutu 2	Khoutu 1
		O kgonne fo fihlelela ditekolo ka botlalo 100 – 80%	O fihleletše ditekolo ka botlalo 79 – 70%	O fihleletše bontši bja ditekolo 69 – 60%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59 – 50%	O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49 – 40%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39 – 30%	O paletšwe go fihlelela ditekolo 29 – 0%
SEBOPEGO 1. Atrese ya mongwadi le letšatšikgwe di ngwalwe gabotse (Khoneng ya letsogo la go ja godingwana). Ga go šomišwe maswao- dikga. Letšatšikgwe di le ngwalwa ka mantšu. Mohlala: 30 Moranang 2004. (3) 2. Atrese ya mongwalelwa e ngwalwa gabotse ka letsogong la ngele. Ga go šomišwe maswaodikga. Ga go ngwalwe tšatšikgwe di. (2) 3. Madume: Go šomišwe Thobela/Morena. Go se šomišwe maswaodikga Madume a ngwalwa ka letsogong la ngele mothaladi o tee ka fase ga atrese ya mongwalelwa. (1) 4. Hlogo ya taba e ngwalwa ka fase ga madume o tshetše mothaladi o tee, gomme ya thalelwa. Madume a ngwalwa ka letsogong la ngele mothalading o tee ka fase ga atrese. (1) 5. Mafelelo/Bofelo go šomišwa tlhakakgolo ya mathomo, gomme bofelo bja laetša kamano gare ga mongwadi le mongwalelwa. O šomiša leina la gago wena mongwadi/Sereto sa gago. (2)	9	Meputso 9	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3 – 0

B DIKAGARE/DITENG Dintlha di sepelelane le sererwa O se fapoge tabeng ye o swanetšego go ngwala ka yona. Diteng e be tše di kgahlišago. Go laetšwe kwešišo ya seo go ngwalwago ka sona. Morero wa lengwalo o fihlelelwe.	15	Meputso 15	Meputso 14 – 13	Meputso 12 – 11	Meputso 10 – 9	Meputso 9 – 8	Meputso 8 – 7	Meputso 6 – 0
C SETAELE LE POLELO Temana ye nngwe le ye nngwe e hlaloše ditaba tša yona. Mafoko a be a a hlamilwego gabotse le tšhomišo ya maleba ya maswaodikga go tšweletša khuduego. Diphošo tše 5 – o lahlegelwa ke moputso o tee fela Mafoko, tirišo ya mantšu ka mo go nepagetšego Tlotlontšu ya maleba le mopeleto wo o nepagetšego	6	Meputso 6	Meputso 5,5	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0

4.2 RUBRIKI YA LENANEOTHERO LE METSOTSO

Moithuti:	Meputso: [30] Kelo	Khoutu 7	Khoutu 6	Khoutu 5	Khoutu 4	Khoutu 3	Khoutu 2	Khoutu 1
		O kgonne fo fihlelela ditekolo ka botlalo 100 – 80%	O fihleletše ditekolo ka botlalo 79 – 70%	O fihleletše bontši bja ditekolo 69 – 60%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59 – 50%	O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49 – 40%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39 – 30%	O paletšwe go fihlelela ditekolo 29 – 0%
DITENG Diteng di sepelelana le hlogo	9	Meputso 9	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3 – 0
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego go ya ka mohuta wa sengwalwana	15	Meputso 15	Meputso 14 – 13	Meputso 12 – 11	Meputso 10 – 9	Meputso 9 – 8	Meputso 8 – 7	Meputso 6 – 0
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba	6	Meputso 6	Meputso 5,5	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0

POTŠIŠO YA 5

5.1 RUBRIKI YA POLELO

Moithuti:	Meputso: [20] Kelo	Khoutu 7	Khoutu 6	Khoutu 5	Khoutu 4	Khoutu 3	Khoutu 2	Khoutu 1
		O kgonne fo fihlelela ditekolo ka botlalo 100 – 80%	O fihleletše ditekolo ka botlalo 79 – 70%	O fihleletše bontši bja ditekolo 69 – 60%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59 – 50%	O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49 – 40%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39 – 30%	O paletšwe go fihlelela ditekolo 29 – 0%
DITENG Diteng di sepelelana le hlogo	8	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2 – 0
SEBOPEGO Sebopego sa maleba le botelele bjo bo lekanetšego go ya ka mohuta wa sengwalwana	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0
SETAELE LE POLELO Retšistara, segalo, mohola, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga, tšhomišo ya polelo ya maleba	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0

5.2 RUBRIKI YA PUKUTŠATŠI

Moithuti:	Meputso: [20]	Khoutu 7	Khoutu 6	Khoutu 5	Khoutu 4	Khoutu 3	Khoutu 2	Khoutu 1
		O kgonne fo fihlelela ditekolo ka botlalo 100 – 80%	O fihleletše ditekolo ka botlalo 79 – 70%	O fihleletše bontši bja ditekolo 69 – 60%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 59 – 50%	O fihleletše tše dingwe tša ditekolo 49 – 40%	O lekile go fihlelela bontši bja ditekolo 39 – 30%	O paletšwe go fihlelela ditekolo 29 – 0%
DITENG Tšatšikgwedi, ngwaga, maikutlo a mongwadi, dinako – go ya ka ditiragalo, ditiragalo tša letšatši/matšatši. E ngwadilwe ka polelo ya mmoledi.	8	Meputso 8	Meputso 7	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2 – 0
SEBOPEGO Temana e tee ye kopana e tšweletša tiragalo/kgopolo. Ditiragalo tša gona di a kgonagala ebile di a kgodišega.	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0
SETAELE LE POLELO Kelohlolo ye e tseneletšego. Ka pukungtšatši go ngwalwa letšatši ka letšatši ka fao go nyakega kelohlolo gore go se hlaele selo. Mafoko a go hlangwa gabotse le maswaodikga ke a maleba, tlotlontšu, tlhamo ya mafoko le mopeleto, maswaodikga le tšhomišo ya polelo ya maleba go tšweletša khuduego.	6	Meputso 6	Meputso 5	Meputso 4	Meputso 4	Meputso 3	Meputso 2	Meputso 1 – 0

40 meputso

Palomoka: 100 meputso